

اثر موسیقی در درمان بیماریها

از يك نسخه خطی

بطوریکه در برخی مجلات و ترجمه‌هایی که از آخرین تحقیقات پزشکی در مطبوعات دیده می‌شود، اطباء و پزشکان خارجی برای درمان پاره‌ئی امراض خصوصاً بیماریهای روانی مانند مالیخولیا و سودا، شنیدن موسیقی را روا دانسته و تجویز مینمایند.

دانشمندان ایرانی قرن‌ها پیش به اینمعنی پی برده و با فکر دقیق و هوشمندی و نبوغ خود، این موضوع را دریافته و آگاه بوده‌اند حتی تا آنجا پیش رفته‌اند که برای هر مرضی نوا و آواز خاصی را معین کرده‌اند همچنانکه برای درمان هر بیماری جسمی گیاه و داروئی خاص را در خورد و سزاوار دانسته‌اند. من این مطلب بدیع و شگرف را به دانشکاه پزشکی و موسیقی و استادان عالیقدر و پررچ دانشگاه ایران تقدیم میدارم تا هر کدام نظرورای خود را اعلام دارند و ارتباط هر بیماری و مرض را با آن نوع از نوا و آواز که در نسخه آمده، اگر پایه و اساس عامی داشته‌ومبنائی بر آن میتوان نهاد، نفاً و اثباتاً معین فرمایند.

آنچه در زیر می‌آید رونویس و سواد مطلبی است که در مجموعه یکی از ارباب ذوق نگاشته و مزیت و فائده خاص آن اینست که شمه‌ئی هم در موسیقی و شعب آن و شماره آنها دارد. گوئی صاحب و نگارنده مجموعه خود با این هنر آشنائی و روشنائی داشته و اهل و استاد فن بوده و نکته دقیق و درخور مطالعه آنکه موسیقی را علم دانسته و دانش شناخته‌است و بطوری که دیده می‌شود دستور درمان را بنظم آورده است.

* آقای حسینعلی باستانی راد از پژوهندگان صاحب‌نظر.

دوازده علم موسیقی اینست:

اصفهان - زنگوله - عشاق - راست - بوسلیک - حسینی - نوا - حجاز - عراق -
کوچک - بزرگ - رهاوی.

بیست و چهار شعبه دارد

تبریز - نسا بور - چهارگاه - غزال - مبرقع - پنجگاه - زابل - اوج - عشیران -
نوروز - صبا - دوگاه - نوروز خارا - ماهور - سهگاه - حصار - رکب رکین - بناب -
مخالف - مغلوب - نوروز عجم - نوروز عرب - همایون - مخبر - نهفت

۲

کوچک، تعلق به برج جوزا دارد
مابین دو نماز پیشین و عصر بخوانند
سرمه و عرق النساء و خنقان را نافع است
دست آواز
اوج آواز
بناب
رکین
چنان مضراب کوچک زن به نازش
چو خوانی تو میسان دو نمازش

۳

بزرگ، تعلق به برج اسد دارد
بعد از دو خفتن شب بنویسند
قولنج و پیچش شکم و درد پهلو را
سود دارد
دست آواز
اوج آواز
دوگاه همایون
نهفت
بنویسند بعد از دو خفتن شب به آواز
بزرگ از حسال تا گردی سرافراز

۶

بوسلیک، تعلق به برج میزان دارد
در وقت نماز دیگر بخوانند
طفل را در بطن مادر نگاه دارد
دست آواز
اوج آواز
عشیران
نوروز صبا
کجا ماند نماز دیگرش هوش
کسی را بوسلیک آید چو در گوش

۱

اصفهان، تعلق به برج ثور دارد
سحرگاه خوانده شود
امراض سرد خشک را نافع است
پست آواز
اوج آواز
تبریز
نیشابور
اگر خوانی صفاهان هر سحرگاه
شوی از سر هر دو کون آگاه

۳

عراق، تعلق به برج سرطان دارد
در وقت چاشت سلطانی بخوانند
در سر و طپش دل را سود دارد
پست آواز
اوج آواز
مخالف
منلوب
رود بر آسمان چون زهره، ماهی
اگر، خوانی عراقی چاشتگاهی

۵

حجاز، تعلق به برج سنبله دارد
وقت نماز خفتن بخوانند
بول بسته و درد گوش را سود دارد
پست آواز
اوج آواز
سهگاه
حصار
نماز خفتن آرد پس تو را حال
اگر خوانی حجاز ای نیک افعال

عشاق، تعلق به برج عقرب دارد
 در وقت فروغ صبح صادق بخوانند
 ناخوشی دق و بادها و تبهای گرم خشک
 را نافع است
 پست آواز
 اوج آواز
 زابل
 اوج
 بخوان عشاق را در روز مهجور
 کتاب عشوه و عشق است بر جور

حسینی، تعلق به برج جدی دارد
 در سه ساعتی روز بخوانند
 حرارت جگر و طپش قلب را سود دهد
 اوج آواز
 پست آواز
 مخیر
 دوگاه
 بگو خوانی تو حسینی اول روز
 جهان گیری بگو مهر عالم افروز

رهاوی، تعلق به برج حوت دارد
 در وقت طلوع آفتاب بخوانند
 فالج و لقوه و جمیع بادهای را خوب است
 پست آواز
 اوج آواز
 نوروز عجم
 نوروز عرب
 بر آن خود کسی بر عرش داند
 که قرآن در رهاوی صبح خواند

مطالب در مجموعه مزبور به این چند بیت پایان پذیرفته:

در زیر نگاه عشاق، ای مطرب خوش الحان
 راه عراق سر کن، از دل غمی بدر کن
 خواند بزنگه و کوچک، این نغمه حسینی
 زنگوله چون دل ما، پیوسته در خروش است

نواه تعلق به قوس دارد
 نیمه شب بخوانند
 مرض نفرس و مفاصل و درد پاها را
 نافع است
 اوج آواز
 پست آواز
 ماهور
 نوروز خارا
 اگر در نیمه شب خوانی نوا را
 گشاید بر تو در های سما را

زنگوله، تعلق به برج دلودارد
 در وقت نماز مغرب بخوانند
 مرض دانتگی و خون فاسد را خوبست
 اوج آواز
 پست آواز
 چهارگاه
 غزال
 اگر زنگوله را خوانی بهر شام
 بود شام تو چون روی دلارام

راست، تعلق به برج حمل دارد
 بوقت ظهر بخوانند
 فالج را خوب است
 اوج آواز
 پست آواز
 مبرقع
 پنجگام
 به وقت استوا گر راست خوانی
 که او را راستی باشد نشانی

بنوا نوا، خدا را، از بهر بینوایان
 سوی حجاز بشتاب، بر یاد وصل جانان
 در پرده رهاوی، صوت هزار دستان
 شاید که راست باشد، اندر مقام شاهان